

Thuisvoordeel

DE KRACHT VAN THUISGEVOEL OP DE SPORT-VERENIGING

DOOR: RESIE HOEIJMAKERS (MULIER INSTITUUT)

Thuisgevoel zorgt voor extra inzet en betere prestaties: het thuisvoordeel. Niet alleen in de topsport, maar ook bij amateursportverenigingen. Verenigingen zijn bij uitstek plekken waar thuisgevoel kan worden ontwikkeld. Dit lijkt ook bij te dragen aan de overlevingskracht van de vereniging. Thuisgevoel zorgt namelijk voor betekenis, binding en inzet van leden. Maar waarom is je thuis voelen nou zo belangrijk? Wat betekent thuisgevoel en hoe kun je dit voor de vereniging creëren?

THUISGEVOEL ALS WONDERMIDDEL VOOR DE VERENIGING

Thuisgevoel is een veel besproken emotie, maar weinig onderzocht. Met name in de sport wordt vaak gesproken over thuisvoordeel, de vereniging als tweede thuis en het belang van iedereen zich thuis laten voelen als voorwaarde om inclusie in de sport te verbeteren. In sportbeleid wordt de kracht van thuisgevoel met regelmaat aangestipt en gestimuleerd vanuit maatschappelijk belang. De algemene veronderstelling hierbij is dat thuisgevoel zorgt dat mensen zich prettig en welkom voelen binnen een vereniging, langer lid blijven en eerder geneigd zijn om vrijwilligerstaken uit te voeren.

Després (1991) suggereert dat thuis een plek is die voorziet in psychologische basisbehoeften als geborgenheid, veiligheid en een gevoel van controle. Het biedt een 'toevluchtsoord'

van de buitenwereld en is een voorwaarde voor psychologisch comfort. Onderzoek associeert thuisgevoel met verschillende dimensies van welzijn, zoals kwaliteit van leven en levensvrede, en met psychologische voordelen zoals positieve emoties en herinneringen, het gevoel erbij te horen, ontspanning, comfort en veiligheid (Scannell & Gifford, 2017). Gebrek aan thuisgevoel kan zorgen voor lichamelijke gezondheidsproblemen, verdriet, vervreemding en desoriëntatie. Ook vanuit organisatiekundig perspectief wordt gesuggereerd dat thuisgevoel kracht in zich heeft. Volgens Duyvendak (2011) is de vereniging een belangrijke plek waar thuisgevoel kan ontstaan. Voor sportverenigingen, die vanwege hun organisatiestructuur afhankelijk zijn van de loyaliteit, prestaties en inzet van leden, lijkt thuisgevoel veel voordelen te bieden. Wanneer leden zich thuis voelen, zullen

ze zich onlosmakelijk met de vereniging verbonden voelen en de tijd die en het geld dat ze spenderen aan hun vereniging als waardevol ervaren.

De kracht van thuisgevoel voor de sportvereniging zit in betekenisvolle relaties tussen leden en de organisatie. In mijn promotieonderzoek stel ik dat sportverenigingen die er het best in slagen betekenisvolle relaties tussen leden en de organisatie te creëren, ook het best functioneren. Voor ledenorganisaties zoals sportverenigingen zijn leden de spil van de organisatie en de kern van overlevingskracht. Ook uit onderzoek van Kuijsters-Timmers (2021) naar clubgevoel blijkt dat leden langer lid willen blijven en zich meer willen inzetten voor de vereniging als ze zich verbonden voelen.

THUISGEVOEL IS EEN MOEILIK GRIJPBARE EMOTIE

Thuisgevoel is dus voor zowel individuen als verenigingen van groot belang. Toch is maar weinig bekend over de betekenis die leden geven aan thuisgevoel en over hoe thuisgevoel kan worden bevorderd. De literatuur over thuisgevoel laat zien dat het een moeilijk grijpbare emotie is die niet eenvoudig te creëren is.

Thuisgevoel is gelaagd, en wanneer we ons ergens thuis willen voelen, is het allereerst van belang dat we ons daar vertrouwd voelen (Duyvendak, 2009). Wat de emotie gelaagd maakt, is dat je vertrouwd voelen niet automatisch tot thuisgevoel leidt en dat andere emoties en gemoedstoestanden voor iedere persoon, situatie en tijdsperiode een verschillende rol spelen.

VOOR LEDENORGANISATIES ZOALS SPORTVERENIGINGEN ZIJN LEDEN DE SPIL VAN DE ORGANISATIE EN DE KERN VAN OVERLEVINGSKRACHT

OM THUISGEVOEL DAADWERKELIJK ALS WONDERMIDDEL IN TE ZETTEN, MOETEN VERENIGINGEN AAN DE SLAG MET HET *VERGROTEN* VAN DE WAARDE VAN HET LIDMAATSCHAP VOOR HUN 'EIGEN' LEDEN

Duyvendak (2009) onderscheidt twee situaties die kunnen leiden tot thuisgevoel. De eerste situatie omschrijft hij als het Engelse *haven*, oftewel toevluchtsoord. Een plek fungeert als *haven* als het een veilige, comfortabele en voorspelbare plek is waar mensen zich op hun gemak voelen. Hierbij spelen met name kenmerken van de fysieke omgeving een rol. In de tweede situatie, die Duyvendak als *heaven* (hemel) omschrijft, zijn concrete plekken minder belangrijk. *Heaven* refereert aan een omgeving waarin je jezelf kunt zijn, je verbonden voelt met gelijkgestemden en je favoriete activiteiten kunt ontplooiën.

BETEKENISVOLLE OMGEVING

Beide situaties roepen niet alleen een gevoel van vertrouwdheid op, maar draaien ook om het samenvallen van de persoon en de omgeving. Door hechting aan een plek of door hechting aan andere mensen. Volgens Duyvendak zijn het de vertrouwdheid én het samenvallen die samen een thuisgevoel voortbrengen. Thuisgevoel draait dus niet alleen om fysieke aspecten die een plek veilig en comfortabel maken, maar ook om een betekenisvolle omgeving waar men zich prettig voelt. Dit kan per persoon en situatie verschillen: voor sommigen domineert de binding aan de plek die als veilige haven fungeert, voor anderen draait thuisgevoel om de mogelijkheid om samen met gelijkgestemden zichzelf te kunnen zijn (*heaven*).

Thuisgevoel op de sportvereniging lijkt voor leden vooral om de ervaring van betekenisvolle omgevingen en dus *heaven* te draaien (Van de Ven, 2022). Uit dit onderzoek blijkt dat leden zich vooral bij een vereniging thuis voelen vanwege de ervaring van ontspanning en rust, veiligheid, erbij horen, waardering en zichzelf kunnen zijn.

Het concept thuisgevoel raakt hiermee aan clubgevoel, een vaker onderzocht concept in de sport en net als bij thuisgevoel een lastig te omschrijven emotie. Uit onderzoek van Kuijsters-Timmers (2021) kwam naar voren dat clubgevoel de band is die leden ervaren met hun club op basis van de mate waarin ze deelnemen aan sport en andere activiteiten, de relevantie van de club voor leden en de sociale wereld die ze ervaren binnen de club. Hoewel zowel clubgevoel als thuisgevoel draait om de betekenisvolle relatie die leden met de organisatie ervaren, komt clubgevoel tot stand door identificatie met de (prestaties van de) vereniging en thuisgevoel door de mate waarin leden zich vertrouwd en zichzelf voelen in de vereniging als omgeving.

IS THUISGEVOEL DAN OOK EEN MAATSCHAPPELIJK WONDERMIDDEL?

Thuisgevoel op de sportvereniging lijkt af te hangen van de mogelijkheid om samen met gelijkgestemden jezelf te kunnen zijn. Dit roept de vraag op of thuisgevoel dan niet botst met de beleidsdoelstellingen van inclusie. Het concept thuisgevoel speelt namelijk een rol in het huidige nationale en lokale sportbeleid om sport inclusief te maken voor alle doelgroepen en een positieve sportcultuur te ontwikkelen waarin iedereen met plezier, veilig, eerlijk en zorgeloos kan sporten (ministerie van VWS, 2018). We vinden het belangrijk dat iedereen op zijn of haar niveau en naar eigen wensen en behoeften kan sporten of bewegen in een inclusieve omgeving waarin iedereen zich thuis voelt.

Een mooie ambitie, maar kijkend naar het concept van thuisgevoel roept dit vragen op. Duyvendak stelt namelijk dat thuisgevoel ook een uitsluitende emotie is: hoe meer men zich thuis voelt, hoe sterker anderen worden buitengesloten. Volgens Duyvendak voelen mensen zich alleen thuis op een eigen plek en bij gelijkgestemden, want wanneer thuis overall is en met iedereen, verliest thuisgevoel haar betekenis. Waar men op het werk en in de samenleving met heterogeniteit tussen mensen te maken krijgt, zoekt men in het huishouden en in de vereniging naar homogeniteit. Het lijkt dan ook een illusie om op een vereniging een thuisgevoel voor iedereen te kunnen creëren. *“Je thuis voelen is een hele selectieve emotie. Je voelt je maar met bepaalde mensen en op bepaalde plekken thuis. Dus het klinkt wel heel inclusief en rozig, dat thuis voelen, maar je echt thuis voelen is een emotie die je maar heel moeilijk beleeft”*, aldus Duyvendak. Om sport door thuisgevoel toch inclusief te maken, zouden categorale verenigingen, verenigingen met een uitgesproken identiteit of doelgroepverenigingen uitkomst kunnen bieden. In plaats van streven naar inclusiviteit op de individuele sportvereniging kan de sport ook inclusief zijn als verschillende doelgroepen op deze manier een vereniging vinden waar ze zich thuis voelen met gelijkgestemden.

INZET OP THUISGEVOEL VEREIST EEN INTERNE BLIK

Kortom, hoewel het stimuleren van thuisgevoel op de sportvereniging legitiem is vanuit maatschappelijk oogpunt – het draagt bij aan welzijn van zowel individuen als verenigingen – is het een gelaagde emotie die met name tot stand komt als leden zich prettig en vertrouwd voelen in een omgeving met gelijkgestemden.

Thuisgevoel draait niet enkel om fysieke aspecten die de vereniging veilig en comfortabel maken, maar om een betekenisvolle omgeving waar leden zichzelf kunnen zijn en zich onderling gelijkgesteld voelen.

Leden voelen zich vooral thuis bij een vereniging vanwege de ervaring van ontspanning en rust, veiligheid, erbij horen, waardering en zichzelf kunnen zijn. Dit impliceert dat verenigingen, om thuisgevoel daadwerkelijk als wondermiddel in te zetten, aan de slag moeten met het *vergroten* van de waarde van het lidmaatschap voor hun ‘eigen’ leden. Dat vereist een interne blik. Dit is anders dan de aanpak die vaak via sportbeleid wordt gestimuleerd, namelijk een *verbreding* van de waarde van sportverenigingen door bredere maatschappelijke functies te vervullen. Een ander perspectief, maar de ontwikkeling van betekenisvolle relaties tussen leden en de vereniging lijkt essentieel om verenigingen te kunnen laten floreren.

Bronnen

- Després, C. (1991). The meaning of home: literature review and directions for future research and theoretical development. *Journal of Architectural and Planning Research*, 8(2), 96-115.
- Duyvendak, J.-W. (2009). Thuisvoelen. *Sociologie*, 5(2), 257-260.
- Duyvendak, J.-W. (2011). *The Politics of Home*. Palgrave Macmillan.
- Ministerie van VWS (2018). *Nationaal Sportakkoord: sport verenigt Nederland*.
- Kuijsters-Timmers, N. (2021). *Virtual community building in de georganiseerde sport. Gebruik van sociaalnetwerksites en de uitwerking op het clubgevoel van leden van sportverenigingen*. Tilburg University.
- Scannell, L., & Gifford, R. (2017). The experienced psychological benefits of place attachment. *Journal of Environmental Psychology*, 51, 256-269.
- Van de Ven, R. (2022). *Thuisgevoel op de sportvereniging*. Universiteit Utrecht.